

Tiesa nepiekrit VID interpretācijai attiecībā uz izvairīšanos no nodokļu samaksas (1/24/20)

Mūsu 2019. gada 10. septembra rakstā **"VID piedziņas vēršana pret nodokļu parādnieka darījumu partneriem"** stāstījām par VID rīcību, apturot komersantu saimniecisko darbību, kas tika pamatots ar komersanta darījuma partnera nodokļu nemaksāšanu. Jaunākajās tiesvedībās VID ir zaudējis strīdos par komersantu saimnieciskās darbības apturēšanu gadījumos, kad tie bija atteikušies sniegt VID informāciju par citu nodokļu maksātāju – darījumu partneri, kā arī kad komersants bija atteicies maksāt sava darījumu partnera nodokļu parādu pēc VID pieprasījuma. Šajā rakstā – par šādu strīdu būtiskajiem aspektiem.

Izvairīšanās no nodokļu maksāšanas VID izpratnē

VID iedibinātā prakse nesamaksāto nodokļu piedziņas jomā ir piemērot komersantiem maksimāli apgrūtinošu sankciju – saimnieciskās darbības apturēšanu – gadījumos, kad komersants pēc VID pieprasījuma nemaksā valstij sava darījumu partnera nodokļu parādus vai nesniedz VID informāciju par savu darījuma partneri.

Viens no galvenajiem jautājumiem šādos strīdos ir likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 14. punktā definētā jēdziena "izvairīšanās no nodokļu samaksas" interpretācija. VID ieskatā šāda izvairīšanās konstatējama arī gadījumos, kad komersants nesniedz VID pieprasīto informāciju un dokumentus, kuri attiecas uz citu nodokļu maksātāju, kā arī kad nesamaksā sava bijušā vai esošā darījumu partnera nodokļu parādu pēc VID pieprasījuma.

Tiesas redzējums

Senāta ieskatā VID likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 14. punkta un 34.¹ panta pirmās daļas 2. punkta tulkojums un piemērošana ir pārāk plaša un pretēja šo tiesību normu mērķim. Šīs normas ir interpretējamas arī sistēmiski jeb kopsakarā ar citām likuma "Par nodokļiem un nodevām" tiesību normām, tostarp ar šajā likumā noteiktajiem nodokļu maksātāja pienākumiem.

Komersanta mērķis, veicot komercdarbību, ir peļņas gūšana. Apturot saimniecisko darbību, šo mērķi nav iespējams sasniegt, tādējādi komersanta tiesības tiek būtiski ierobežotas. Likumdevējs paredzējis, ka saimnieciskās darbības apturēšana iespējama tikai gadījumos, kad tiek konstatēti būtiski pārkāpumi nodokļu jomā.

Neapšaubāmi, ka komersantam, kuram pieprasīta informācija, ir pienākums sadarboties ar VID, taču tas nenozīmē, ka, atsakot sadarbību, šim komersantam būtu piemērojams tik būtisks tiesību ierobežojums.

Izvērtējot piemērojamo regulējumu, tiesa ir atzinusi, ka izvairīšanās no nodokļu samaksas nodokļu maksātāja rīcībā var tikt konstatēta tikai gadījumā, ja nodokļu maksātāja veiktās darbības skar viņa paša aprēķināmos un valsts budžetā maksājamos nodokļus un to apmērus.

Nemot vērā minēto, ja komersants nesadarbojas ar VID, nesniedz informāciju par citu nodokļu maksātāju un VID norādītajos budžeta ieņēmumu kontos neieskaita maksājumus, kuri pienākas citam nodokļu maksātājam, kura nodokļu parādus VID cenšas piedzīt, nav pamata secināt, ka komersants likuma "Par

nodokļiem un nodevām” izpratnē izvairās no nodokļu samaksas.

No šīm atzinām izriet, ka arī komersanta saimnieciskās darbības apturēšana, kuru VID pamato ar izvairīšanos no nodokļu samaksas, ir prettiesiska.

Protams, nav pilnībā izslēgts, ka trešā persona ar savu darbību var palīdzēt citam nodokļu maksātājam izvairīties no nodokļu vai nodevu maksāšanas, būtiski apgrūtinot vai pat padarot neiespējamu to pareizu iekasēšanu. Taču arī šādos gadījumos, kā to atzinis Senāts 2020. gada 25. februāra spriedumā, VID jāpamato nodokļu sistēmas apdraudējums no konkrētā nodokļu maksātāja puses. Nav pietiekami ar vispārīgu atsauci vai pieņemumu, ka šādas situācijas varētu rasties.

Runāt par pilnvērtīgu tiesu praksi šajā jomā būtu pāragri, taču būtiskās vadlīnijas jau ir iezīmētas un tagad komersantam būs daudz vieglāk aizstāvēt savas intereses, nokļūstot situācijā, kad VID nepamatoti draud ar saimnieciskās darbības apturēšanu tikai tāpēc, ka VID netika iesniegta informācija, kas nav attiecināma uz pašu komersantu, vai samaksāti komersanta darījumu partnera nodokļu parādi pēc VID pieprasījuma.

Ja arī jūsu uzņēmumam rakstā norādītais jautājums ir aktuāls, aicinām sazināties ar PwC (Oļegs Spundiņš, tālr. 67094400, olegs.spundins@pwc.com).